

ROLUL SPECIALISTULUI ÎN EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT ÎN FORMAREA MILITARULUI PROFESIONIST

THE ROLE OF THE SPECIALIST IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORT IN TRAINING OF THE PROFESSIONAL MILITARY

LE RÔLE DU SPÉCIALISTE EN ÉDUCATION PHYSIQUE ET SPORT DANS LA FORMATION DU MILITAIRE PROFESSIONNEL

Lt.col.instr.av.drd. Alin PELMUȘ*

Articolul abordează, în prima parte, unele aspecte de actualitate care țin de organizația militară și de solicitările specifice profesiei de militar. Apoi, pe parcursul articolului, au fost evidențiate documentele care definesc finalitățile programelor de instruire militară organizate pe cele două paliere de formare a personalului militar (inițială și continuă) și rolul pe care îl deține specialistul în educație fizică și sport pentru dezvoltarea unor competențe și capacități indispensabile profesiei de militar.

In the first part the article addresses some topical issues related to the military organization and the specific demands of the military profession. Then, during the article, the documents defining the finality of the military training programs organized on the two levels of training of the military personnel (initial and continuous) and the role played by the specialist in physical education and sport for the development of skills and abilities indispensable to the military profession.

Dans la première partie l'article présente des questions d'actualité liées à l'organisation militaire et aux exigences spécifiques de la profession militaire. Puis, au cours de l'article on a relevé les documents définissant la finalité des programmes d'entraînement militaire organisés sur les deux niveaux d'entraînement militaire (initial et continu) et le rôle du spécialiste en éducation physique et sport dans le développement des compétences et des aptitudes indispensable à la profession militaire.

Cuvinte-cheie: organizația militară; profesia de militar; formare inițială; formare continuă; rol; specialist în educație fizică militară.

Keywords: military organization; the military profession; initial training; continuous training; role; fatigue; specialist in military physical education.

Mots-clés: organisation militaire; profession militaire; formation initiale; formation continue; rôle; spécialiste en éducation physique militaire.

În literatura militară contemporană se apreciază că armata (autentică) modernă este una de esență *postburocrațică*, la care accentul este transferat spre abilitățile organizaționale, în special cele de tip management/leadership, ca urmare a depășirii altor două modele anterioare (*modelul preburocrațic* – în care accentul este pus pe criteriile tradiționale, afective și nonraționale, de recrutare a personalului, și *modelul birocratic* – weberian în esență).

În opinia autorului Morris Janowitz, câteva enunțuri cu privire la starea și la schimbarea organizațională sunt considerate esențiale, astfel: declinul armatei de masă și trecerea la armata profesionalizată; schimbarea autorității organizaționale și a tehnicii manageriale (cu accent pe leadership); schimbarea manierei de recrutare a personalului și a patternului carierei militare; schimbarea misiunilor armatei (pe lângă misiunile clasice, armata participă la misiuni de prevenire a conflictelor militare, de stabilitate/menținere a păcii, de asistență militară/intervenții în caz de urgență/nation building etc.).

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: pelmusalin@yahoo.com

Aceste transformări induse de fizionomia conflictelor militare moderne și-au pus amprenta asupra organizației militare și, mai ales, asupra personalului acesteia. În „noua armată” *a fi militar* a devenit una dintre direcțiile prioritare de cercetare în domeniu, iar perspectivele principale ale cercetării au vizat elemente vocaționale (care țin de vocație), profesionale (care țin de profesie) și ocupaționale (care țin de ocupație). Câștig de cauză a avut modelul profesional, în sensul că „a fi militar” reprezintă o profesie unică, avându-se în vedere că are un singur client – societatea – căreia îi asigură servicii de apărare.

Profesia de militar, maniera cum este înțeleasă, datorează enorm lui Samuel P. Huntington, cel care a abordat și a impus această perspectivă, afirmând următoarele: „Corpul modern al ofițerilor este un corp profesional, iar ofițerul modern este un individ profesional”¹.

Profesionalismul diferențiază militarul zilelor noastre de luptătorul de odinioară, iar profesionalizarea face distincția, așa cum mai sus menționam, dintre armata de masă și armata modernă. Soldatul este profesionist în aplicarea violenței (aceasta fiind ocupația sa), iar ofițerul este manager al violenței (aceasta fiind profesia sa), adică un individ profesional, socialmente diferit. Dat fiind faptul că managementul este de o importanță majoră în cadrul sistemului militar, l-a determinat pe Arthur Hoffmann (autor al unor lucrări de marcă în domeniul managementului educației fizice și sportului) să afirme că „abordarea managementului ca profesie este adecvată în analiza organizației militare”².

Profesionalizarea carierei militare este un proces de evoluție a meseriei într-un apostolat, o compatibilizare continuă a comportamentului și a competențelor pe care le are un militar cu cerințele profesiei la un moment dat, culminând cu capacitatea de a pregăti și de a duce acțiuni de luptă, în condițiile în care posibilitatea pierderii vieții este omniprezentă. În acest sens, abordarea profesionalismului în domeniul instruirii militare presupune circumscrierea acelor abordări care descriu, detaliază și determină însușirile specifice activității respective. Profesionalizarea carierei militare se construiește în jurul următoarelor aspecte integrate: competențe vizate în formarea inițială și continuă; principii clare de operare la nivel macro și micropedagogic; documente de

centralizare a finalităților educaționale exacte, relevante și operante, de evaluare a calității formării inițiale, continue, dar și a activității specifice; forme instituționale suplă și eficiente de instruire.³

În Armata Română, odată cu opțiunile politice de aderare și apoi de integrare în structurile euroatlantice, s-a încercat implementarea modelului de organizație specific occidental – *postbirocratic*. În acest sens a fost creat un model socioprofesional al militarului, cu care se identifică și specialistul în educație fizică militară. Modelul socioprofesional sau modelul absolventului, dacă ne referim la finalizarea unor programe de studii, este mijlocul principal prin care beneficiarul indirect al activității de instruire militară își prezintă interesele educative, și „conține cerințele esențiale minime necesare viitorului absolvent”⁴, grupate pe trei domenii comportamentale specifice: „să fie”, „să știe” și „să facă”. Subordonându-se acestor cerințe, structurile responsabile cu politica educațională de la nivelul Ministerului Apărării Naționale au impus ca acest model să centralizeze un set de „competențe și capacități” specifice rolului de *luptător, specialist militar, conducător* (lider de structuri și organizații militare), *cetățean și educator*.

Subsistemele de formare inițială a resursei umane utilizează, ca documente de referință în proiectarea programelor de instruire, modelul absolventului alături de documentele de definire a finalităților educaționale specifice sistemelor educaționale de corespondență (grile de competențe – pentru învățământul superior sau standardul de pregătire profesională/standardul ocupațional – pentru învățământul preuniversitar). La momentul adoptării modelului absolventului (anul 2000), acesta urmărea descrierea și centralizarea finalităților educaționale specifice unui program de instruire militară. Odată cu dezvoltarea sistemelor de învățământ național și, în particular, cel militar, metodologiile de proiectare și de centralizare a rezultatelor învățării au evoluat și s-au perfecționat ca urmare a apariției noilor reglementări europene în domeniu. Astfel, dacă documentele de definire a finalităților programelor de studii au suferit transformări majore impuse de exigențele politicilor educaționale, modelul absolventului a rămas neschimbat, neactualizat în raport cu instrumentele de descriere a ocupațiilor și a curriculumului⁵.

Cert este că indiferent cum sunt descrise finalitățile programelor de instruire militară,

specialistul în educație fizică și sport deține un rol esențial în formarea competențelor prefigurate în oricare dintre acestea. Profesia de militar presupune din partea celor care o practică rezistență față de o serie de solicitări psihofizice specifice, denumite *trebuințe profesionale*, care, în mediul militar, se exprimă prin:

a) *Trebuințe de sarcină* pentru care militarul este necesar:

- să posede abilități, dezvoltându-și priceperile;
- să-și perfecționeze deprinderile;
- să dea dovadă de creativitate;
- să prezinte valori înalte ale indicilor de manifestare a motricității;
- să aibă o viziune largă asupra pregătirii și organizării.

b) *Trebuințe socio-emoționale* pentru care militarul este necesar:

- să fie autonom în ceea ce privește mijloacele de perfecționare;
- să simtă competiția și opoziția stimulativă;
- să fie înțeles și consultat;
- să se detașeze prin activități sportive de sarcinile profesionale stresante.

Specialistul în educație fizică militară are un rol determinant în formarea acestor trebuințe. Deși, în etapa de formare inițială a militarului profesionist, acesta lucrează cu subunități sau cu grupe omogene, nu poate neglija sub nicio formă respectarea particularităților individuale ale militarilor de ordin biologic (nivelul de dezvoltare fizică), motric (nivelul valorii calităților motrice și al sistemului de deprinderi și priceperi motrice) și psihologic (memorie, atitudini, motivație, voință) cu care tinerii se prezintă în mediu militar.

A acționa fără a cunoaște caracteristicile care definesc individualitățile unei grupe/subunități, cu ignorarea legilor biologice, a solicita organismele militarilor în mod egal, ceea ce pentru unii înseamnă lecții/sedințe prea grele, ca urmare a cerințelor care le depășesc posibilitățile teoretice și practice, iar pentru alții prea ușoare, cerințele fiind sub nivelul posibilităților proprii, este lipsit de perspective performanțiale, străine unei instruirii moderne. Așadar, integrarea fizică și psihologică a tinerei generații nu se poate realiza decât raportată la contactele afective cu valorile militare.

Pentru satisfacerea exigențelor profesiei de militar, personalul propriu trebuie să urmeze programe de instruire specifice. Instruirea în

domeniul educației fizice și sportului, în armată, se realizează sub două forme de pregătire, utilizate și în antrenamentul sportiv: *pregătirea fizică generală sau multilaterală și pregătirea fizică specifică* (T.O. Bompa, 2002).

Pregătirea fizică multilaterală are ca sarcină principală îmbunătățirea capacității de efort, dezvoltarea morfo-funcțională generală pentru ca militarii să nu întâmpine dificultăți în rezolvarea acțiunilor cerute de executarea, la un nivel superior, a exercițiilor fizice dintr-o anumită temă. Mijloacele se aleg în acord cu tema respectivă, sunt preluate și adaptate din unele ramuri de sport sau create în acest scop de către specialistul în educație fizică militară. Progresele realizate numai prin folosirea acestora sunt lente, nu influențează în mare măsură performanța, însă utilizarea unui număr mare de exerciții are un rol însemnat în compensarea curențelor și ajută, de asemenea, la întărirea mușchilor, articulațiilor, oaselor și ligamentelor, reducând astfel riscul de accidentări, mai ales, la militarii tineri.

Pregătirea fizică specifică presupune dezvoltarea indicilor capacității motrice în strictă concordanță cu particularitățile armelor și specialităților militare. Aceasta influențează dezvoltarea calitativă a lanțurilor și a grupelor musculare, a mobilității articulațiilor care participă nemijlocit la efectuarea procedurilor tehnico-tactice, precum și perfecționarea indicilor calităților motrice solicitați de eforturile efectuate în cadrul disciplinelor sportive și aplicativ-militare.

Dezvoltarea fizicului, a sferei morfologice, constituie obiectivul prioritar al educației fizice și sportului, aceasta fiind baza de pornire a întregului proces de instruire militară. Cu cât sunt mai bine dezvoltate/educate calitățile motrice, deprinderile și priceperile motrice, marile funcțiuni ale organismului, cu atât se pot însuși mai bine procedurile tehnice și acțiunile tactice specifice câmpului de luptă modern.

Armata dispune de un cadru organizatoric deosebit: armament, tehnică de luptă, instalații cu care militarii nu sunt obișnuiți în etapa formării inițiale. În acest cadru se desfășoară activități de instrucție complexe – trageri, exerciții tactice și aplicații – transpuse în cele mai sofisticate acțiuni de surprindere a inamicului, care conduc la obținerea succesului pe câmpul de luptă. Înregistrarea unor performanțe fizice optime în acțiuni de escaladare, traversare, târâre, sărituri, deplasări rapide, urcări

pe munți, treceri peste obstacole diverse, ridicări și aruncări de greutate, ochiri precise etc. cu echipament special, armament diversificat presupune consum de energie, oboseală, număr mare de repetări, kilometri parcurși pe jos, pe schiuri sau cu tehnica de luptă, toate pe fondul unei refaceri minime.

Toate aceste solicitări ale organismului constituie prilejuri de derută, de îndârjire, la unii de cedare, satisfacții sau dezamăgiri, alături de factorii care le generează, formând cadrul în care se desfășoară educația fizică militară. Această importantă categorie de instruire, având ca finalități dezvoltarea fizică armonioasă, curajul, rezistența, coordonarea, precizia etc., contribuie hotărâtor, cu aportul specialistului în domeniu, la fortificarea organismului, transformând militarii recruți în luptători adevărați.

Activitățile de educație fizică și sport în armată se constituie ca teritorii adecvate performanței, spiritului de emulație, spiritului de echipă, dorinței de participare la acțiuni specifice, cu atât mai mult cu cât tânărul militar se găsește din punct de vedere social în căutarea identității sale, având trăiri intense și de natură diferită. În acest context, specialistul în educație fizică militară are rolul de a-i furniza militarului cunoștințe practice de specialitate, de a-i da siguranță fizică și morală, de a-l ajuta să depășească obstacole, mai ales în caz de oboseală, epuizare sau rănire.

Având în vedere tridimensiunea volum-intensitate-complexitate a efortului fizic, specialistul în educație fizică militară își exercită acțiunea instructiv-educativă, cu pondere motrică mai însemnată, într-un cadru psihologic adecvat, specific vârstelor militarilor pe care-i instruieste. În mediul militar, depășind etapa formării inițiale a personalului, un număr important de cadre specializate, aflate în etapa dezvoltării profesionale continue, prezintă o mare flexibilitate în ceea ce privește adaptarea. În aceste perioade ale vieții, militarii se întreabă: *Ce știu?*, *Ce pot?*, întrebări care sunt raportate la aspirația spre autorealizare pe scara ierarhică. Adaptarea se realizează, în general, pe baza experienței acumulate, într-o luptă continuă, după un program riguros, cu ritmuri biologice specifice și cu incertitudini sociale, dar cu mai multă siguranță dacă se folosește constant exercițiul fizic.

Se cunoaște faptul că vârstele cuprinse între 35 și 45 de ani sunt caracterizate de un potențial de stabilitate în acțiuni, exprimate prin forță maximă,

mişcări energice, ceea ce favorizează menținerea indicatorilor funcționali și motrici la valori ridicate.

Trăsăturile dominante favorabile pregătirii specifice sunt: conștiința de sine, preocuparea obiectivă, emoțională, fundamentală și armonia relativă a intereselor și a trebuințelor. Trebuințele sunt cele care reglează, de fapt, și participarea sau neparticiparea militarilor de toate vârstele, la activități fizice, din acestea rezultând o implicare psihică dublă de îndeplinire în totalitate și la un nivel valoric sporit al obiectivelor educației fizice militare.

În perioada pe care o traversăm, tehnica de luptă se dezvoltă într-un ritm accelerat. Inovația tehnologică se materializează în apariția unor mijloace de luptă cu performanțe superioare. În acest context, în vederea îndeplinirii cu succes a misiunilor ce revin structurilor militare, acestea trebuie să aibă o organizare adecvată, personal motivat și foarte bine pregătit (în condiții cât mai apropiate de câmpul de luptă), armament modern, mobilitate, sprijin eficient și capacități de susținere⁶.

Nivelul ridicat și deosebit de complex al performanțelor tehnicii de luptă moderne impune perfecționarea continuă a tuturor laturilor instruirii militare. Acest nivel atins, precum și creșterea în continuare a performanțelor tehnice, dar și umane, depinde de o serie de factori de perfecționare a instruirii pentru luptă. Chiar dacă în domeniul militar, ca și în alte domenii de activitate, știința își amplifică acțiunea, aplicând cu succes tehnologiile de vârf, apreciem că odată cu creșterea nivelului tehnic nu trebuie neglijată nici educația din punct de vedere fizic, menținând același raport de progres. Așa cum în toate domeniile timpul capătă valențe noi, și în domeniul educației fizice militare se pune tot mai mult problema scurtării timpului de instruire și a creșterii eficienței activității. Însă, eficientizarea acestei activități depinde, în mare măsură, de ce fel de metode de instruire utilizează specialistul în educație fizică militară.

Așadar, rolul specialistului în educație fizică și sport devine esențial în formarea militarului profesionist. Iar, dacă facem o comparație între educația fizică școlară și educația fizică militară, cu referire la specialistul în fiecare dintre domenii (profesor sau ofițer/subofițer cu educația fizică), putem vorbi despre „un rol general, fundamental și de roluri particulare, specifice”⁷.

În cadrul relației dintre specialistul în domeniu și militari, rolul fundamental este dominat de asistența oferită acestora în procesul de instruire. Pentru realizarea rolului fundamental, specialistul în educație fizică militară îndeplinește și alte roluri particulare în raport cu alte persoane din organizație (comandantul unității, șeful structurii de instrucție, medicul, psihologul)⁸. Totalitatea rolurilor îndeplinite formează „set-rolul”⁹ specialistului în educație fizică și sport.

În concluzie, apreciez că toți comandanții trebuie să conștientizeze faptul că educația fizică militară reprezintă baza de plecare a întregului proces de instruire a forțelor, iar specialistul în domeniu deține un rol considerabil în dezvoltarea profesională, pe ambele paliere ale formării personalului militar (inițială și continuă). De asemenea, se poate ușor observa că lipsurile, din punctul de vedere al pregătirii fizice, generează apariția greșelilor în procesul de instruire și în câmpul de luptă, mai ales, dacă este necesar un efort intens, prelungit, în condiții de vreme nefavorabilă, ziua sau noaptea.

NOTE:

1 I.N. Sava, Gh. Tibil, M. Zulean, *Armata și societatea – culegere de texte de sociologie militară*, Editura Info-Team, București, 1998, p. 26.

2 A. Hoffmann, *Resursele umane în activitatea de educație fizică și sport*, Editura Fundației România de mâine, București, 2004, p. 52.

3 V. Petcu, *Formarea resursei umane în structurile Ministerului Apărării Naționale de la profesionalizare la asigurarea calității în educație* – teză de doctorat, Editura UNAp „Carol I”, București, 2017, p. 21.

4 *** *Doctrina instruirii Armatei României – S.M.G./I.F.-7*, București, 2006, p. 47.

5 V. Petcu, *op.cit.*, p. 100.

6 I. Bălăceanu, D. Dumitru, I. Ioana, *Potențialul de luptă al forțelor terestre în context NATO*, Editura Top Form, București, 2006, pp. 7-10.

7 A. Dragnea și colaboratori, *Educație fizică și sport – Teorie și didactică*, Editura FEST, București 2006, p. 101.

8 A. Pelmuș, *Aspecte privind statutul și rolul specialistului în educație fizică militară*, Conferința Strategii XXI „Tehnologii-aplicații, simulare și resurse”, Vol. 3, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2017, p. 322.

9 *Ibidem*, p. 101.

BIBLIOGRAFIE

*** *Doctrina instruirii Armatei României – S.M.G./I.F.-7*, București, 2006.

Bălăceanu Ion, Dumitru Daniel, Ioana Ion, *Potențialul de luptă al forțelor terestre în context NATO*, Editura Top Form, București, 2006.

Bompa Tudor Olimpius, *Periodizarea: Teoria și metodologia antrenamentului*, Editura Ex-Ponto, Constanța, 2001.

Dragnea Adrian și colaboratori, *Educație fizică și sport – Teorie și didactică*, Editura Fest, București, 2006.

Hoffmann Arthur, *Resursele umane în activitatea de educație fizică și sport*, Editura Fundației România de mâine, București, 2004.

Pelmuș Alin, *Aspecte privind statutul și rolul specialistului în educație fizică militară*, Conferința Strategii XXI „Tehnologii – aplicații, simulare și resurse”, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2017.

Petcu Vasile, *Formarea resursei umane în structurile Ministerului Apărării Naționale de la profesionalizare la asigurarea calității în educație* – teză de doctorat, Editura UNAp „Carol I”, București, 2017.

Sava Nicu Ionel, Zulean Marian, Tibil Gheorghe, *Armata și societatea – culegere de texte de Sociologie militară*, Editura Info-Team, București 1998.